

Жарко Трајаноски

**Прекршувања на човековите
права на луѓето кои употребуваат
дрога при контакт со полиција
во Република Македонија**

Истражување спроведено
помеѓу корисниците на дроги

Коалиција
СЗПМЗ

Скопје
2016

Легенда:

Изјави на корисник на дроги

Изјави на полицаец

Содржина

1. Увод: Зошто е потребно вакво истражување во Република Македонија?	5
2. Главни цели на истражувањето	9
3. Користена методологија при истражувањето	11
4. Анализа на резултатите од истражувањето: Укажувања за главни типови повреди на човековите права на корисниците на дрога при контактсо полиција	15
5. Заклучоци, идентификувани проблеми и препораки: Како да се подобри заштитата на човековите права на корисниците на дрога во полициски постапки?	49

1. Увод:

Зошто е потребно
вакво истражување
во Република
Македонија?

„Постојание дискусии кои водат кон специјалната сесија на Генералното собрание ја признаа потребата од политики за контрола на дрога кои се балансирали, сеифајни и интегрирани, со фокус врз здравје и сироведување со почит кон човековите права“

*Светски извештај за дрога,
Обединети нации, 2015*

Република Македонија не е исклучок кога станува збор за последиците од глобалната „војна против дрогата“, која честопати се поврзува со прекумерна сила и несоодветно полициско постапување. Луѓето кои употребуваат дроги се жртви на голем број прекршувања на нивните човекови права при контакт со полицијата. Според експертите за човекови права на ОН, „многу често, луѓето кои употребуваат дроги трпат дискриминација и се повредуваат со пристапи кои премногу го истакнуваат криминализирањето и казнувањето, а премалку го истакнуваат здравјето и намалувањето штети“. Полициската бруталност во потрагата по пресуди за казниви дела во врска со дрога е вообичаена, како што е и злоставувачкиот третман кон осомничените и притворените.² Но, и покрај детектираните проблеми, и покрај тоа што луѓето кои употребуваат дроги се главни жртви во „војната против дрогите“, има релативно мал број истражувања кои ги идентификуваат најзастапените видови прекршувања на нивните човекови права при контакт со полиција.

Во повеќе земји во светот, организациите за човекови права имаат документирано сериозни повреди на човековите права, како што се произволни апсења, физичко и психичко насилство кое во многу случаи вклучува изнудување признанија или пари од осомничените, илегални претреси, ограничување на правото на медицинска помош за време на кризи, итн.³ Иако полицијата во „борбата против дрогата“ постапува од името на заштитата на здравјето на луѓето,⁴ голем број полициски постапки предизвикуваат спротивен ефект. На пример, експертите од „Глобалната комисија за политики за дроги“ предупредуваат дека репресивните полициски практики присилно ги отфрлаат луѓето кои употребуваат

1 „Посвојаниите дискусии кои водат кон специјалната сесија на Генералното собрание ја признаа потребата од политики за контрола на дрогите кои се балансирани, соодветни и интегрирани, со фокус врз здравјето и сироведувани со јочит кон човековите права“ (Светски извештај за дрога, Обединети нации, 2015).

2 Bugejue Damon Barrett & Manfred Nowak, „The United Nations and Drug Policy: Towards a Human Rights-Based Approach“, THE DIVERSITY OF INTERNATIONAL LAW: ESSAYS IN HONOUR OF PROFESSOR KALLIOPI K. KOUFA, pp. 449-477, Aristotle Constantinides and Nikos Zaikos, eds., Brill/Martinus Nijhoff, 2009.

3 UN Drug Summit: Undo a Decade of Neglect, <http://www.hrw.org/en/news/2009/03/09/un-drug-summit-undo-decade-neglect#Violent>

4 И кај нас, кривичните дела „Неовласитено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психојтропни супстанции и прекурсори“ (чл. 215 од КЗ) и „Овозможување употреба на наркотични дроги,“ (Член 216 од КЗ) се сметаат за „Кривични дела против здравјето на луѓето“.

дроги од јавните здравствени услуги во скриени средини каде што постои забележително повисок ризик за ХИВ⁵ „Глобалната комисија за политики за дроги“ укажува дека „полициското малтретирање, конфискувањето чисти игли и апсењето за поседување игли се исто така вообичаени, и за сите овие практики повеќепати е докажано дека го зголемуваат користењето употребувани игли и другите ризични практики за инјектирање дрога“. Истражувачите укажуваат дека во периодите на интензивна полициска активност се зголемува размената на игли кај корисниците на дроги и дека се зголемува ризикот од предозирање како резултат на стравот дека полицијата ги придружува итните медицински служби.⁶

Сè погласни се и експертите за човекови права кои аргументираат „како криминализацијата на дроги уништува животи, храни злоупотреби и го подрива владеењето на правото“, особено во случаи кога станува збор за лично поседување и употреба.⁷ Токму затоа, Хуман Рајтс Воч во 2013 година ги повика владите да ја декриминализираат личната употреба и поседувањето дрога.

Истражувањето на прекршувањата на човековите права во „војната против дрогата“ е неопходно за да се артикулираат во јавноста главните проблеми и предизвици. Идентификувањето на главните типови прекршувања на човековите права при полициските постапки е предуслов не само за подигање на јавната свест за главните типови кршења на човековите права на една ранлива група, туку и за формулирање конкретни препораки со кои би се подобрило нивото на заштита на човековите права на лицата кои употребуваат дрога.

5 „Fear of arrest drives persons who use drugs underground, away from HIV testing and HIV prevention services and into high risk environments.“ REPORT OF THE GLOBAL COMMISSION ON DRUG POLICY, „Како криминализацијата на дроги ја уништува ХИВ епидемијата“.

6 Bugeiue, Jonathan Cohen Joanne Csete, “As strong as the weakest pillar: Harm reduction, law enforcement and human rights”, p. 102, http://www.ihra.net/files/2011/08/08/5.01_Cohen_-_Weakest_Pillar_.pdf

7 „Особено кога станува збор за лично поседување и употреба, наметнувањето на целокупната моќ на кривична правда за апсење, прогон и зајворвање, се чини сировично на човековите права на приватност и лична автономија кои се во основа на многу права.“ „Especially when it came to personal possession and use, imposing the full force of the criminal justice system to arrest, prosecute, and incarcerate appeared contrary to the human rights to privacy and personal autonomy that underlie many rights.“ *The Human Rights Case for Drug Reform; How Drug Criminalization Destroys Lives, Feeds Abuses, and Subverts the Rule of Law*, By Maria McFarland Sánchez-Moreno, WORLD REPORT 2014, p. 19, http://www.hrw.org/sites/default/files/wr2014_web_0.pdf

2.

Главни цели на истражувањето

Коалицијата СЗПМЗ со години работи на документирање случаи на повреди на човековите права на луѓето кои употребуваат дроги. Досегашните искуства укажуваат на многу мал број пријавени и документирани случаи на повреди на човековите права на луѓето кои употребуваат дроги при полициска постапка. Меѓутоа, официјалните статистички показатели на МВР упатуваат на заклучок дека корисниците на дрога (за лична употреба) се најмногу изложени на приведувања и задржувања во полициска станица, во полициските акции кои се водат заради „сузбивање на трговијата со дрога“. И покрај сведочењата на луѓето кои употребуваат дроги за голем број повреди на нивните права при контакт со полиција, многу мал дел од нив се охрабрени да ги пријавуваат случаите до надлежните институции или здруженијата на граѓани, и да покренат постапка за заштита на правата.

Токму затоа, Коалицијата СЗПМЗ одлучи да направи истражување во 11 општини во Република Македонија за да ги собере и да ги анализира искуствата на луѓето кои употребуваат дроги при контакт со полиција.

Главни цели на истражувањето се:

- Да се соберат индивидуални податоци, перцепции и впечатоци на луѓето кои употребуваат дроги кои укажуваат на кршење на човековите права од страна на полицијата.
- Да се идентификуваат главните типови прекршување на правата на луѓето кои употребуваат дроги при контакт со полиција.
- Да се подигне свеста за прекршувањето на човековите права на луѓето кои употребуваат дроги кај општата јавност кај припадниците на полицијата (за потребата од почитување на достоинството и правата на луѓето кои употребуваат дроги при примената на полициските овластувања), и кај самите луѓе кои употребуваат дроги (за потребата од преземање конкретни мерки за заштита на нивните човекови права во случај на повреда при примена на полициски овластувања).

3.

Користена
методологија
при истражувањето

За да ги оствари споменатите цели, Коалицијата СЗПМЗ спроведе истражување со помош на методот „фокус-групи“ во 11 општини во Република Македонија.

Во текот на 2014 година беа спроведени фокус-групи во општините Куманово, Чаир, Центар, Шуто Оризари, Охрид и Штип. Прелиминарните резултати од истражувањето во овие општини беа презентирани на Првата национална конференција за политики за дроги, во организација на ХОПС, на 20.9.2014 во Скопје.⁸ Во текот на 2014 година беа спроведени дополнителни пет фокус-групи во општините Битола, Тетово, Струмица, Кавадарци и Велес.

Секоја фокус-група се состоеше од 6 до 8 луѓе што употребуваат дроги, кои имаа можност да ги споделат своите искуства, перцепции и ставови во врска со (не)почитувањето на човековите права од страна на полицијата. Модераторот на фокус-групата ја водеше дискусијата врз основа на претходно подготвен прашалник. Покрај модераторот, во фокус-групата присуствуваше и записничар кој составуваше извештај за главните поенти и исказувања од фокус-групата.

Анализата на извештаите од 11-те фокус-групи, во кои зедоа учество над 80 луѓе кои употребуваат дроги ширум Македонија, беше сосредоточена на идентификување на главните типови прекршувања на човековите права на луѓето кои употребуваат дроги од страна на полицијата. Главните типови прекршувања на човековите права на луѓето кои употребуваат дроги се илустрирани со изјави на учесниците на фокус-групите, кои ги посочија главните полициски практики со кои се кршат човековите права.

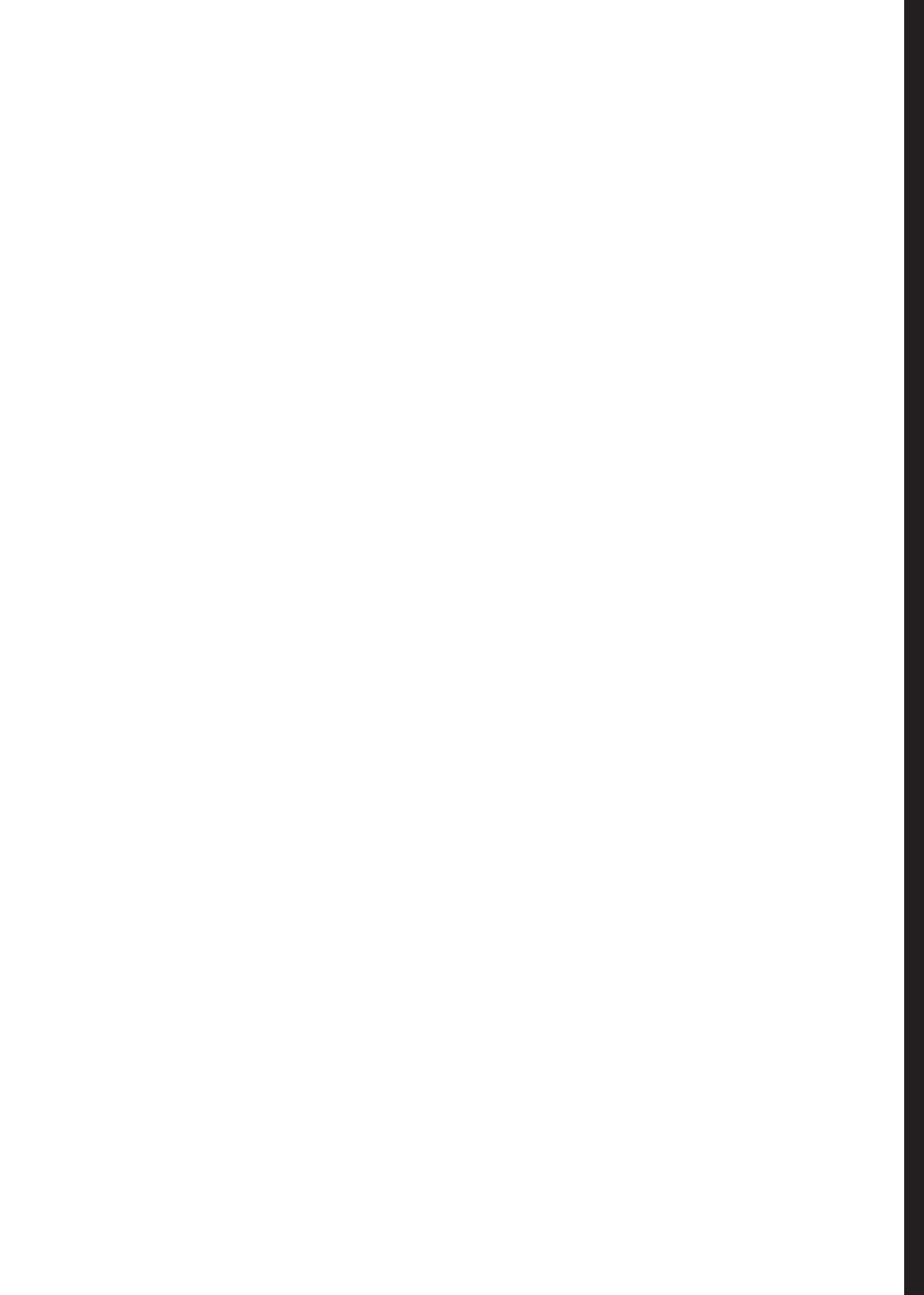
Истражувачите беа свесни за опасноста од извлекување избрзани заклучоци врз основа на изјавите, впечатоците и искуствата од страна на анонимни луѓе кои употребуваат дроги кои активно учествуваа во фокус-групите. Во одредени случаи, беа поставувани и дополнителни прашања за да се утврди степенот на веродостојност на дадената изјава. Во повеќе

⁸ „Рейресивниите политики кон прашањето на употреба на дроги не даваат резултати.“ ...„Националната политика за дроги треба да се базира на прагматизам и на почитување на човековите права. Во таа насока е потребен консензус меѓу сите чинители на политиката зашто прашањата поврзани со употребата на дроги се, пред сè, прашања на јавното здравство и на социјалната политика.“ Прва Национална конференција за политики за дроги „Од закони до јавно здравје“, Скопје, 30.9.2014 година, <http://hops.org.mk/>

случаи, луѓето кои употребуваат дроги ги поткрепуваа своите изјави повикувајќи се на содржини од конкретни документи (прекршочни пријави, судски пресуди, полициски покани, записници од претрес...), кои укажуваа на висок степен на веродостојност на изјавите.

За да се пресретнат приговорите дека истражувањето се заснова врз непроверени изјави од страна на неверодостојни сведоци, анализата на резултатите беше фокусирана на полициските практики и прекршувања кои беа идентификувани во мнозинството од 11-те општини, што укажува на мошне високо ниво на веродостојност.

Одредени полициски практики и прекршувања беа идентификувани во сите единаесет општини, и токму затоа тие имаат приоритет во анализата.

4. Анализа на резултатите
од истражувањето:

Укажувања за
главнитипови
повреди на
човековите права
на корисниците на
дрога при контакт
со полиција

Ја сум човек, ти си наркоман.

Полицаец навредливо му се обраќа на корисник на дрога

Најголем дел од луѓето кои употребуваат дроги укажуваа на нехуман, понижувачки однос од страна на полициските службеници: навредување, пцуење, употреба на стигматизирачки термини (најчесто терминот „наркоман“), итн.

**„Полицајците не постапуваат
човечки. Се изживуваат со нас.“**

—

„Нè омаловажуваат до бескрај.“

—

Изјави на учесници во дискусија на фокус-групата

Во неколку случаи, луѓето кои употребуваат дрога укажуваа и на нееднаков третман и дискриминација врз основа на нивниот здравствен статус, но и на дискриминација по други основи (етничка припадност и пол). Дел од луѓето кои употребуваат дрога имаат перцепција дека тие се главни мети и жртви во полициските акции за борба против трговијата со дрога, наместо трговците со дрога.

**„Исто е како порано, пред години,
кога почнував да земам дрога.
Ништо не е сменето. Се апсат
зависниците, а дилерите не.
Тие, иако сите до еден
се знаат кои се и што се,
се заштитени.“**

–

изјава на учесник во дискусија на фокус-група

Неколкумина учесници во дискусиите укажаа дека полициските акции честопати предизвикуваат дискриминаторски акти, меѓу другото, и отпуштања од работа на луѓето кои употребуваат дроги како резултат на притисоци на полициски службеници.

**„Еден ден ме повика сопственикот.
Ми даде отказ. Рече дека морало
така да биде. Морал да го стори тоа
затоа што, како што ми спомена,
имал притисок од луѓе од НТШ.“**

„Едно момче, зависник, најде работа. Но тоа не траеше долго. Не сакало да им каже нешто што ги интересирало, па му отишле каде што бил вработен. И толку. Не треба ништо друго. Следниот ден го истераа.“

—
изјави на учесници во дискусија на фокус-групата.

Укажувања за повреди на здравствените права

Во поголем број општини, лицата кои се лекуваат од зависност од дрога укажаа на повреди и на нивните здравствени права во контакт со полициски службеници. Дел од укажувањата беа за повреда на правото на лекување од страна на полицијата преку незаконито одземање и/или истурање на метадонската терапија, најчесто во близина на центрите за лекување.

„Нè чекаат горе кај Болницата. На стотина метри од неа. Нè запираат, нè претресуваат и ни го земаат метадонот.“

„Нè запираат близу метадонскиот центар, нè претресуваат и ни го земаат метадонот. Никој не смее 'а' да им каже.“

–

За одземените лекарства, честопати, полициските службеници не издаваат соодветна потврда и тие ретко им се враќаат на пациентите.

–

„Освен пропишаната терапија од лекар, 'метадон' за три-четири дена и игли и шприцови немав ништо друго кај себе. Ми ги зедао 'метадонот' и опремата и ме пуштија. Потврда за одземени работи, се разбира, не ми дадоа.“

„Терапијата што ќе ни ја одземат речиси никогаш не ни ја враќаат. Често се случува ден-два потоа да си го познаеш шишенцето на улица во ’слободна продажба.“

Во поголемиот број општини, пациентите укажаа дека немале никакви проблеми со полиција во метадонските центри. Сепак, во неколку општини имаше поплаки дека полицијата извршила упад во центрите за метадонска терапија, повредувајќи го правото на приватност и доверливост во однос на медицинските податоци.⁹

„Сведок сум дека полицијата доаѓа во метадонскиот центар и прави увид во документацијата. Ги гледаат наодите од урината. Тоа се доверливи податоци, ама тие прават што сакаат. Нон-стоп се таму. Ете, видов и слушнав кога ѝ кажуваа на медицинската сестра: ’Нема да му даваш толку, ќе му даваш олку метадон‘. Тие кажуваат што треба и како треба.“

—

⁹ Досега, Коалицијата има покренато истражување во случај каде е индицирана повреда на правото на приватност и доверливост на медицинските податоци од страна на полициски службеници.

„Упаѓаат и каде што се дели терапијата. Пред 5-6 месеци влегоа во метадонскиот центар. Го фатија едно момче и го скршија од ќотек. Ден-два пред тоа не им застанал кога сакале да го запрат. Тука го начекаа и го сомлеа.“

Во најголем број општини, клиентите во центрите за намалување штети укажаа дека сега немаат проблеми со полициски службеници кога ги користат услугите за размена на игли и шприцови. Сепак, во неколку случаи имаше укажување дека полицијата ги вознемирува клиентите во центрите за намалување штети.

„Полицајци го надгледуваат 'Центарот' од каде што земаме игли и шприцови. Сме се карале со нив дека не смеат да го прават тоа, ама не вреди. Велат: 'Си ја вршиме работата!“

-

„Јас не сакам да доаѓам во 'Центарот' за да немам подоцна проблеми. Иако тука имам бесплатно игли и шприцови, си ги купувам во аптека. Подобро така отколку да ме влечкаат по полициски станици.“

Во случаи на лишување од слобода во полициска станица, најзагрижувачки се укажувањата за непочитување на правото на информирање за правото на преглед и ускратувањето на правото на лекар во случаи на апстиненцијална криза. Само неколку луѓе кои употребуваат дроги укажаа дека им била дадена поука за правото на преглед од лекар во полициска станица. Во повеќе случаи, пациентите кои се лекуваат со метадон укажаа дека им било ускратено правото на лекар при лишување од слобода, особено во случаи на апстиненцијална криза.

„Нема шанса да кризираш и да ти викнат Брза помош и да ти дадат 'метадон'. Тоа не се има случено.“

—

„Бев врзан со лисици со саати. Бев беспомошен. Западнав во криза, ќе полудев. Ги премолував да викнат лекар, ама не сакаа.“

Особено загрижувачки беа поплаките дека полициските службеници не преземаат конкретни дејства за укажување помош и заштита на граѓаните, дури ни во случаи на предозирање од опијати, кое може да доведе до смрт.

Луѓето кои употребуваат дроги укажаа на неколку примери од кои може да се заклучи дека постои оправдан страв дека ако предозираниот лице биде однесено во итна медицинска помош, тие ќе бидат третирани како криминалци од страна на полицијата.

**„Да те видат легнат на земја,
предозирани или, ете, во криза,
ќе те пречекорат и ќе си заминат,
и око не им трепнува.“**

Според Специјалниот известувач за тортура на ОН, „несомнено, апстиненцијалниот синдром може да предизвика сериозна болка и страдање ако не е обезбедена соодветна медицинска помош, па состојбата на апстиненција кај затворениците претставува силен индикатор за малтретирање“.¹⁰ Затоа, оставањето на луѓето лишени од слобода без соодветна медицинска помош за надминување на апстиненцијалните кризи не е само повреда на нивното право на здравје, туку ги исполнува обележјата на тортура и нехумано и деградирачко постапување и казнување кое е апсолутно забрането со Уставот и меѓународните договори ратификувани од страна на Република Македонија.

Укажувања за повреди на правата при задржување и лишување од слобода

Најголем дел од учесниците во фокус-групите укажаа дека имале искуство на лишување од слобода од страна на полицијата и кршење на нивните

¹⁰ Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, 14 January 2009, A/HRC/10/44, para. 57.

права во полициска станица. Во сите општини, луѓето кои употребуваат дроги укажаа на многубројни примери на повреди на нивните права при приведување или лишување од слобода. Во најголем број случаи, имаше поплаки дека луѓето кои употребуваат дроги воопшто не се известуваат за причините за лишувањето од слобода.

**„Нè земаат во полициска станица,
не ни кажуваат зошто.“**

—

**„Причините зошто не довеле
таму не ни ги кажуваат.“**

Во сите општини имаше поплаки и дека луѓето кои употребуваат дроги воопшто не се поучуваат за нивните права, вклучително и правото да се бранат со молчење.

**„Не ти кажува дека имаш право,
туку пред да си одиш ти дава
да потпишеш дека не си сакал
адвокат и лекар.“**

—

**„Велат дека немаме никакви
права. Правата ни ги кажуваат
само ако 'официјално' нè викнат
на информативен разговор. А тоа
'официјално'... ретко го прават.“**

Дел од учесниците во дискусиите укажаа дека правото на адвокат сè повеќе се почитува за разлика од претходно. Сепак, во повеќето општини имаше многубројни укажувања дека на луѓето кои употребуваат дроги им се ускратува правото на адвокат преку вршење притисоци, манипулации или уценување за да потпишат изјави дека не им е потребен бранител.

„Со часови нè држат во полициска станица и не ни даваат да повикаме адвокат. Или, знаат да ни речат: 'Му вртиме на адвокатот ама не се јавува...' Седиш и чекаш. Кога ќе те видат дека попушташ со нервите и си на раб на криза, ќе ти потурат празен лист и ќе ти речат: 'Ајде тука долу потпиши се и слободен си!' Неколку пати ми се има случено тоа.“

„Манипулираат со барањата за адвокат. Ни велат дека нè викаат на десетина минути и ни даваат да потпишеме дека не ни треба адвокат. Нормално, мислиме дека кога е за толку кратко не ни треба бранител и веднаш потпишуваме. А потоа нè чуваат со денови. Нè шетаат од ваму таму, од таму ваму. Не можат да нè најдат по неколку дена.“

„За адвокат не им се слуша. Кога ќе нè соберат во полициска станица, веднаш бараме адвокат ама, или јавно не дозволуваат, или тактички нè убедуваат дека наводно му се јавиле и ќе дојде кај и да е. За да изгледа работата поuverлива, даваат список со имиња на адвокати. Велат: 'Еве, ти избирај кого да викнеме!' Но, знам, никому не се јавуваат. Наводно не бил достапен, оставиле број на секретарката, или му пуштиле порака. А дотогаш, додека некој не дојде, а нема да дојде, те 'обработуваат' со саати. Едноставно 'те кршат'. Те држат, на пример, 10-12 часа, прст пред око не ти се гледа, и на крај потпишуваш што ќе ти дадат.“

Совети:

Лицето лишено од слобода може насамо да се советува со адвокат во секое време, било да е дење или ноќе. Ако нема свој адвокат или не може да стапи во контакт со него, лицето лишено од слобода може да побара да ја види листата на дежурните адвокати.

Адвокатот може во секое време да дојде да го посети во полициската станица. Во времето од 20.00 часот навечер до 08.00 часот наутро лицето има право да добие адвокат од листата на дежурни адвокати, која ја составува Адвокатската комора на Република Македонија.

Трошоците за дежурниот адвокат како бранител за време на задржувањето ноќе паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија.¹¹

11 ПРИРАЧНИК ЗА ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА, <http://polis.osce.org/library/f/4100/3822/OSCE-MKD-TRN-4100-MK-3822>, стр. 28.

Во повеќето општини имаше поплаки дека на луѓето кои употребуваат дроги им се ускратува правото да известат член на семејството. Имаше и неколку укажувања за задржување подолго од 24 часа во полициска станица, без потоа да бидат изведени пред надлежен суд.

„Пред месец и половина ме држеа два дена во полиција, во 'карцел' (самица). Ме тераа да шпионирам. Два дена бев без вода и без јадење. Третиот ден утрината не ми кажаа ништо, само ми ја отворија вратата и толку. Си заминав без какво било објаснување.“

Според Уставот, Европската конвенција за човековите слободи и права и Повелбата за граѓански и политички права, никој не смее да биде предмет на арбитарно лишување од слобода и притворање. Од исказите произлегува дека луѓето кои употребуваат дроги арбитарно се лишуваат од слобода само заради нивното постоење во општеството како припадници на една од најнепосакуваните заедници.

Особено загрижувачки се укажувањата дека кога ги приведува и задржува луѓето кои употребуваат дроги, полицијата не ги применува законските одредби за постапување со лица лишени од слобода на ист начин како и кај останатите граѓани лишени од слобода.

Имено, правото на одбрана треба да биде практично и ефективно, а не теоретски и илузорно, па на секој што е лишен од слобода треба да му се укаже на неговото/нејзиното право на адвокат, но и да му се овозможи по свој избор да повика адвокат и да се советува пред да даде исказ.

Доколку на луѓето кои употребуваат дроги им се дозволи непречен пристап до одбрана за време на лишувањето од слобода, ќе се намали бројот на повредите и на останатите права, а посебно правото да информираат член

на семејство, правото да се бранат со молчење, правото на медицинска помош, правото да бидат пуштени по истекот на 24 часа од приведувањето и други повреди идентификувани од дискусиите со фокус-групи.

Укажувања за понижувачки лични претреси на јавни места

Најголем дел од луѓето кои употребуваат дроги укажаа дека имале искуство на понижувачки личен претрес на јавно место од страна на полициски службеници.

Во сите општини имаше поплаки за полициската практика на понижувачки лични претреси на јавни места, без известување за причините за претресувањето.

**„Те фаќаат и пред сите те прават
партал, те брукаат, луѓе гледаат.
Ти прават претрес на јавно место.“**

—

**„Те среќава во град пред сите и ти
вика испразни џебовите пред сите.“**

„ Ни прават претреси среде центарот на градот. Нè запираат во чаршијата и тука пред сите или нè легнуваат на земја или нè ставаат до ѕид и ни пребаруваат по џебовите. Нè понижуваат.“

Дел од корисниците на дрога укажаа на полициската практика на понижувачки лични претреси на интимни делови од телото без судска наредба.

„ Не избираат ни место ниту пред кого го прават тоа. Како ѕверови се. Те соблекуваат до гола кожа. Дали среде улица, или среде плоштад, пред пријатели и случајни минувачи или дома пред родители, сеедно им е. Нè срамат пред луѓето, ама тоа е тоа. Немоќни сме да сториме што било. Дури и на свадба да те видат ќе те слечат пред сватовите.“

**„Мене, еве, на пример, ме
соблекуваа гол кај хотелон... Тоа
е тука во центарот. Што можам да
сторам. Морам да ги слушам. Ако
им речеш нешто, ќе те натепат.
Ако поминеш само со шлаканица –
среќен си.“**

Во одредени случаи, имаше и укажувања дека жени кои употребуваат дроги биле претресувани од машки полициски службеници.

„Машки претресуваат девојки.“

Во неколку случаи, луѓе кои употребуваат дроги дадоа конкретни примери како при личен претрес им биле одземени пари или други вредни работи без издавање каква било потврда.

**„При претреси ни одземаат работи
и никогаш не ни ги враќаат. Ако,
пак, те сопрат каде што никој не
гледа, тешко тебе. Во еден случај
ми одзедоа вредни работи, златни
синџирчиња, наводно, за да
проверат да не биле украдени. Не
се противев, веднаш ги извадив и
им ги предадов на инспекторите.
Не ми дадоа никаква белешка дека
нешто зеле од мене.“**

Практиката на полицијата во овие случаи е спротивна на уставните одредби за почитување на телесниот интегритет на личноста и почитувањето на одредбите на Законот за кривичната постапка (ЗКП) со кои се пропишува претрес на лица. Физичкиот и моралниот интегритет на човекот се неприкосновени. Согласно одредбите на ЗКП, „претрес на лице може да се преземе кога е веројатно дека кај него ќе се пронајдат траги или предмети важни за кривичната постапка.

Примерите погоре укажуваат на незаконито постапување на полицијата во прибирање докази за наводно сторен прекршок, уживање дрога, кој според Законот за прекршоците против јавниот ред и мир се казнува лице кое се оддава на уживање наркотична дрога и психотропна супстанција на јавно место. Претрес на лице опфаќа претрес на облеката, обувките, површината на телото, подвижните предмети што лицето ги носи или се во негово владение, просторот во кој е затечено лицето во време на преземањето на претресувањето и средството за превоз кое се користи во време на претресувањето. За претрес на интимните делови на телото или телесните отвори е неопходно изречно одобрение на судот“.

Укажувања за незаконити претреси на дом

Во повеќето општини, луѓе кои употребуваат дроги споделија искуства од незаконити полициски претреси на нивните домови.

Имаше укажувања за претреси на дом без судски налог, без сведоци, без потврда за одземени предмети и без укажување за правото на бранител за време на претресот.

Дел од учесниците во дискусиите укажаа на случаи на претреси на дом со покажување „бланко налог“ без потпис на истражен судија или на случаи на обезбедување судски налог дури откако е завршен претресот.

„Претреси се прават без налози, тоа и не е некоја тајна. Кого и да прашате од зависниците ќе ви каже дека барем еднаш му се тутнале в куќа без документ за претрес.“

Укажувања за загрозување лична сигурност и повреда на физички интегритет

Во сите општини имаше споделувања искуства од страна на дел од луѓето кои употребуваат дрога, кои укажуваат на загрозување на нивната лична сигурност (најчесто преку закани и уцени) и на полициска бруталност.

„Еден полицаец секогаш кога ќе ме сретнеше ми се закануваше дека ќе ме малтретира сè додека работи како полицаец.“

Неколку луѓе кои употребуваат дроги укажаа дека биле жртви на закани за убиство од страна на полициски службеници, вклучително и закани со вперен пиштол во главата.

„Ќе те претепаме и ќе те фрлиме од [познат мост] и знаеш дека на наркомани не прават аутопсија.“

„За еден скапан наркоман ќе лежам 18 години.“

(закана со џишиџол)

„Ми ставија пиштол на чело и ме тераа да им кажам сè што сум знаел за еден човек, тукашен...“

Неколку жени кои употребуваат дрога укажаа дека биле жртви на закани за сексуално насилство. Една од нив укажа дека полицајци ѝ се заканувале оти ќе ѝ прават „реденка“ ако не ги намести другите корисници со кои била уапсена.

„Ако не спиеш со мене, ќе кажам на твоите дека се дрогираш.“

Дел од учесниците во дискусиите укажаа дека биле тепани во полиција со разни средства. Еден од учесниците во дискусијата раскажа дека во полициска станица му покажале две палки, една помала, една поголема, и го прашале:

„Кој адвокат го сакаш? Овој со високо образование или овој другиот.“

„Тепањето е стандардна постапка. Нè тепаат со што било, со сè што ќе им дојде до рака.“

Лице кое употребува дрога раскажа дека бил натепан од полициски службеници во напуштена уличка и бил оставен така.

„Ќе те истепаат, и си прават муабет, чекаат сам да бегаш.“

Во неколку општини имаше укажувања дека има промени на подобро во третманот во полициските станици.

„Нема тепање како порано. Пред десетина години лом нè правеа. За да не ни ги гледаат раните, нè удираа по табани. Не можевме со денови да застанеме на нозе. Сега не нè тепаат по нозе, ниту по грб, ама нè удираат по паричникот. Нема некој што не платил парични казни. Или за да 'наместиш' некого те држат во полиција додека не паднеш во криза. А не ти даваат ништо за смирување. Да не знае човек што е полошо.“

Дел од луѓето кои употребуваат дрога експлицитно укажуваа дека практиката на „крвничко тепање“ е минато.

„Некои работи, сепак, се сменија од 2010 година наваму. Оттогаш немаме слушнато дека неког крвнички тепале во полициска станица. Да, заплашуваат и се закануваат, некој и ќе помине со шлаканица или две, ама не го прават она што го правеа дотогаш, кога нè трескаа од земја.“

Индии за тортура и нечовечки и деградирачки третман

Во повеќето општини, учесници во дискусиите укажуваа дека во минатото, нечовечкиот и деградирачки третман од страна на полициски службеници бил почест отколку во сегашноста. Сепак, имаше и споделувања неодамнешни искуства кои укажуваа на нечовечки и деградирачки третман во полициските станици.

„Со кундак ми ја расцепија главата и ме држеа во станица додека не престанав да крварам.“

„Во ќелија те тераат да мочаш и да сереш таму и да не идеш во WC, и на подот да спиеш.“

Најчести укажувања имаше за употреба на физичка сила или сериозни закани по живот со цел да се изнуди признание.

„Го репетираат пиштолот и ни го ставаат во уста за да признаеме. Ако знам нешто, и така и така ќе кажам, а ако не, што да правам.“

„Нè зедоа, нè однесоа на планина, горе на ... и со лисици нè врзаа за дрво. Не кажавме ништо зашто за тоа што нè прашуваа, не знаевме дека се случило. Три дена нè шетаа по станици и нè тепаа. На адвокатите не им кажуваа ништо. Уште три дена нè чуваа, чекаа да ни пројдат модринките. Шестиот ден нè пуштија да си одиме.“

Во неколку случаи, луѓето кои употребуваат дрога укажаа на искористување на симптомите на апстиненцијална криза заради изнудување информации, признанија или заради казнување.

„Чекаа да паднам во криза за да ме натераат да признам: 'Ќе ја земеш терапијата кога ќе кажеш сè.“

Имаше укажувања и за ускратување на медицинскиот третман во притвор, што може да конституира свиреп, нечовечки или деградирачки третман или казнување.

„По повеќе часовно испитување во полициска станица, почувствував изнемоштеност и вртоглавица. Им велам: 'Ми се лоши, викнете ми лекар'. Ништо, се правеа како да не ме слушаат. Неколку пати им повторував дека не ми е добро. Не бре, човеку, како ним да не им зборуваш. Туку, еден дојде до мене и ми рече: 'Нели знаеш дека ќе умреш. Ете, кај и да е, готов си. И затоа, што ќе ти е лекар, ова она, за тебе треба поп. Ако сакаш да се јавиме да дојде?'“

Во повеќе случаи, луѓето кои употребуваат дрога укажаа и на присилување на тестирање без согласност (земање урина), што може да конституира повреда на правото на физички интегритет.

Криминализација за мали количества дрога за лично поседување и употреба

Во сите општини, учесници во дискусиите имаа забелешки дека полициските службеници ги третираат луѓето кои употребуваат дрога како криминалци, наместо како прекршители.

„Ако те најдат со дрога, одма ти викаат дека дилаш, дека ти е за продавање. Се закануваат и одма се обидуваат да ти накалемат.“

Пациентите на метадонска терапија исто така укажуваа дека полицијата ги третира како криминалци, наместо како пациенти кои имаат потреба од медицинска помош.

Најбројни жртви на „војната против дрогата“ во светот, а и во Македонија се корисниците на марихуана. Најголема бројка на приведени лица редовно се среќава во ставката „Вкупно приведени лица за поседување опојни дроги“ иако „поседувањето опојна дрога“ за сопствена употреба не е дефинирано како прекршок, ниту како кривично дело.¹² Најголем број лица во Македонија се лишуваат од слобода заради поседување „тревкаста материја“. На пример, според извештаите за работата на полициската единица („Алфа“), во 2012 година за поседување „НН тревкаста материја“ биле лишени од слобода 387 лица, а во 2013 година биле приведени 524 лица. На подрачјето на Скопје, каде што дејствува полициската единица „Алфи“, во 2014 година се приведени 731 лице, од кои 600 лица се приведени за поседување „НН тревкаста материја“!¹³

¹² На пример, во Годишницата за 2014 година на полициската единица „Алфи“, јавноста е информирана дека од вкупно приведени 3.582 лица (по разни основи), има 608 „вкупно приведени лица за поседување опојни дроги“. Забележително е зголемување на бројката на „вкупно приведени лица за поседување опојни дроги“, во споредба со претходната година, кога се приведени 460 лица (од вкупно приведени 3.434 лица). Така, во 2012 година, за поседување „НН тревкаста материја“ биле лишени од слобода 387 лица, а во 2013 година биле приведени 524 лица.

¹³ Активностите на Единицата за прв одговор и интервенција за 2014 година: „Алфи“ лани по разни основи привеле вкупно 3.696 лица (податоци од МВР).

Во повеќе случаи, луѓето кои употребуваат дрога, кај кои било пронајдено незначително количество на дрога, изјавија дека биле третирани како криминалци и дека биле уценувани оти можат да добијат кривична пријава за „пуштање во промет“ или за „овозможување употреба“, врз основа на изнудено признание од други луѓе кои употребуваат дрога.

Еден од учесниците во дискусијата изјави дека бил кривично осуден на една година затвор за „Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“, откако при личен претрес во него била пронајдена 0,2 грама марихуана!¹⁴ Во неколку случаи имаше укажувања за криминализирање преку покренување постапки за „Овозможување употреба наркотични дроги“ против лица кај кои е пронајдено незначително количество дрога во нивните возила.

Како поткрепа на ваквата практика на криминализирање на луѓето кои употребуваат дрога се и официјалните податоци од надлежните институции. Имено, во периодот од 2009 до 2013 година, бројот на полнолетни луѓе осудени за кривични дела поврзани со дроги е 4% од вкупниот број осудени, додека во истиот период, 9% од вкупно изречените казни затвор се однесуваат на овие кривични дела. Во наведениот период, само во градот Скопје правосилно се осудени за кривични дела поврзани со дрога повеќе од 500 луѓе кои употребуваат дрога, и тоа 457 за недоволно производство и трговија со опојни дроги и психотропни супстанции, додека само 9 прекршочни постапки за употреба на дроги се правосилно завршени. Дискусиите од фокус-групите, како и последните податоци укажуваат на постоење репресивна политика за дроги која резултира со голем број затворски казни за луѓето кои употребуваат дроги.

14 На наше барање, корисничкиот на дрога ни ја праќа правосилната пресуда во која пишува дека „...неовластено, заради продажба, држел наркотична дрога – марихуана, во количина од 0,2 грама, наркотична дрога од помало количество...“ И покрај жалбите, пресудата сèгашна правосилна и корисничкиот на дрога мораше да ја издржи зајворската казна заради поседување 0,2 грама марихуана, наводно заради продажба!

Најновите препораки на Светската здравствена организација се во насока на политики и закони кои **го декриминализираат инјектирањето и другите начини на употреба на дрогите.**¹⁵

Укажувања за прекршочни казни по присилно земање урина

Во неколку општини, луѓето кои употребуваат дрога укажаа на полициската практика на прекршочно казнување заради „оддавањето на уживање наркотични дроги“, без да бидат фатени на јавно место како уживаат дрога, а единствено врз основа на резултати од урина-тест.

Во „Законот за прекршоци против јавниот ред и мир“, прекршочно се казнува оддавањето на уживање наркотични дроги:

„На оној кој се оддава на уживање наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори ќе му се изрече глоба во износ од 200 до 500 евра во денарска противвредност.“¹⁶

Наспроти полициските статистики кои покажуваат голем процент лица приведени заради „поседување опојна дрога“ во Скопје, статистиките за прекршочни пријави за „оддавањето на уживање наркотични дроги“ даваат сосема поинаква претстава. На пример, во Скопје, за „уживање

15 СЗО препорачува: „Државите треба да работат на развивање политики и закони кои ќе го декриминализираат инјектирањето и другите начини на употреба на дрогите и со тоа ќе го намалат бројот на затвореници“ (Countries should work toward developing policies and laws that decriminalize injection and other use of drugs and, thereby, reduce incarceration. - “Consolidated guidelines on HIV prevention, diagnosis, treatment and care for key populations, July 2014, World Health Organization 2014”).

16 чл. 20 од Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, 2007, <http://www.mvr.gov.mk/Uploads/zakon%20za%20prekrsocite%20protiv%20javen%20red%20i%20mir.pdf>

наркотични дроги и психотропни супстанции" по чл. 20 од „Законот за прекршоци против јавниот ред и мир“ биле поднесени само 5 прекршочни пријави во 2013, и само 4 во 2012 година,¹⁷ иако во извештајот на единицата за борба против криминалот („Алфи“), која дејствува главно во Скопје, стои дека вкупно биле приведени дури 608 лица за „поседување опојни дроги“, од кои 524 за „НН тревкаста материја“.¹⁸

17 „Најчестии прекршоци против ЈРМ во 2013 по сектори за внатрешни работи“, <http://www.mvr.gov.mk/DesktopDefault.aspx?tabindex=0&tabid=604>

18 Годишен извештај за активностите на полициските „алфи“, <http://www.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=13042&mid=1094&tabId=201&tabindex=0>

„Повеќемина, сега не можам да се сетам точно, мислам дека бевме десет, нè собраа од улица и нè однесоа во полициска станица. Ни даваа вода да пиеме. Пред секој имаше ставено чаша. Еден од инспекторите поминуваше со бокал со вода, тураше во чашите и нè тераше да пиеме. Не смееш да ја одбиеш „понудата“. Неколку часа потоа кој како побара да оди во тоалетот, ни даваа пластични чашки за да донесеме урина. На сите до еден ни поднесоа прекршочни пријави. Нè одраа со казните. Многу пари ни зедоа. Што е многу интересно, тоа го прават редовно. Нема, нема, туку ете ти ги... Некогаш нè земаат и од дома.“

„Ако не му најде џоинт во полиција, мокрача, и врз основа на мокрача прекршочна.“

„Кога зеде последен пат? – ’Не земав, и ќе ти провери урина и, оп, казна.“

„Нè викаат во полициска станица и нè држат со саати. Ни викаат: ’Ако сакаш да си одиш, ене ти ја чашката и измочај се!’ И ете ти после тоа казна. Плаќаме по 300 евра. Јас досега имам платено пет-шест пати.“

„За давање урина нè викаат од дома. Се препиравме, ама попусто. Те повикуваат божем за информативен разговор, а те тераат да им дадеш урина. Мораш. Што ќе правиш, нема друго. Ако не тоа, ќе ти најдат нешто... Сите казни се, ете проверете слободно, дека сум позитивен на марихуана.“

Во неколку општини, луѓето кои употребуваат дрога укажаа дека покрај урина, полицијата им земала и брис, без да ги информира за причините.

Според исказите на учесниците во дискусијата со фокус-група, во случаите кога е земена урина или брис од уста, полицијата го пречекорила своето законско овластување бидејќи не поседувала писмено образложена

судска наредба. Исто така, има сериозни индикации за погрешна примена на Законот за прекршоци против јавниот ред и мир кога со пречекорување на овластувањето преку тест на урина полицијата утврдува дека некој сторил прекршок без да се утврди времето, местото и начинот на сторување на прекршокот.

Имено, според Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, прекршок против јавниот ред и мир може да изврши секој кој со своето однесување или постапка го нарушува мирот, работата или вообичаениот начин на живеење ги омаловажува, ги понижува и ги навредува граѓаните, на јавно место ја загрозува нивната безбедност или создава несигурност, го оневозможува непреченото движење на граѓаните на јавни места или го нарушува остварувањето на нивните права и обврски, ја попречува работата и извршувањето на надлежностите на државните органи и други институции кои вршат јавни овластувања, или вршењето на дејностите на правните лица или на друг начин го нарушува јавниот ред и мир. Употребата на дрога, доколку не е на јавно место, согласно дефинициите во овој закон, не би требало да биде санкционирана со прекршок.

Недоверба кон полицијата и другите институции за заштита на човековите права

Во поголем број општини, луѓето кои употребуваат дрога изразија недоверба кон полицијата и секторот за внатрешна контрола како надлежна институција во врска со полициските пречекорувања.

„Мене, полициски инспектор ми се закануваше по телефон. Ми велеше дека морам да му кажам од каде купувам и кој сè користи. Ако не му кажам, демек, ќе ми направи триста проблеми, нема да знам главата кај ми е. Појдов во полициска станица и им кажав сè од ред. Им го кажав телефонскиот број, а им ги покажав и СМС-пораците што ги добив од него. Другиот ден ми се јавија и знаете што ми рекоа... Ми рекоа дека телефонскиот број не постои. Замислете, бројот не постоел. А од тој број потоа добив уште десетина пораки.“

Во повеќе случаи, луѓето кои употребуваат дрога изразија недоверба и кон судовите и кон Народниот правобранител како институции кои можат да ги заштитат нивните права.

„Народен правобранител работи со полиција, исто е тоа со полиција, што ќе одиме таму.“

„Што пишува полицијата, тоа го прави судот.“

Во неколку случаи беше изразена и недоверба кон болниците и брзата помош, со образложенија дека не издаваат лекарско уверение кога е побарано заради повреди здобиени од страна на полициски службеници.

„Полицијата ја контролира брзата помош. Брза помош белешка дава дека си се повредил во пад, не дека те тепал полицаец.“

Само неколкумина учесници во дискусиите укажаа дека имаат пријавено полициско малтретирање, и ниту еден од нив не изрази задоволство од исходот на постапката.

„Пријавив малтретирање, но ништо од тоа. Никој не се нафаќа да ми биде сведок. Не се нафаќа некој од 'нашиве', не, пак, да ми биде друг човек. Онака искинат како што ме оставија по тепањето отидов во полициска станица да ме видат и пак ништо. 'Ајде докажи', ми велат.“

5. Заклучоци, идентификувани проблеми и препораки:

Како да се подобри
заштитата на
човековите права
на корисниците на
дрога во полициски
постапки?

Има најчестии укажувања дека во полицискиите постојайки постојано се повредува правото на лично достоинство на луѓето кои употребуваат дрога.

Препорака:

МВР да спроведе посебна обука за ОСЛ кои доаѓаат во контакт со корисници на дрога, во која ќе се стави посебен акцент на:

- правото на почитување на личното достоинство и углед, гарантирано во Уставот на Република Македонија (чл. 25);
- должноста на полицискиот службеник „да постапува хумано и да ги почитува достоинството, угледот и честа на лицата, како и основните слободи и права на човекот и граѓанинот.“ (**Закон за полиција**, чл. 32)
- почитувањето на „личното достоинство и индивидуалните потреби на лицето кое е повикано, приведено или лишено од слобода заради постоење основи на сомневање дека извршило кривично дело.“ (**Кодекс на полициска етика**, чл. 56)

Има повеќе укажувања дека некои полициски постојайки доведуваат до дискриминациски акции кон луѓето кои употребуваат дрога, најмногу врз основа на здравствен статус.

Препорака:

Народниот правобранител, Комисијата за заштита од дискриминација и Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди при МВР да подготват посебна брошура за „Превенција на дискриминација кон луѓето кои употребуваат дрога како припадници на маргинализирана група“, во која ќе биде потенцирано дека:

- полицијата е должна рамноправно да ги штити сите граѓани без дискриминација;
- луѓето кои употребуваат дрога треба да уживаат посебна заштита од страна на полицијата како припадници на маргинализирана група;
- законот за заштита од дискриминација ја забранува секоја директна или индиректна дискриминација, повикување и поттикнување на

дискриминација и помагање во дискриминаторско постапување, меѓу другото, и врз основа на припадност на маргинализирана група и здравствена состојба.

Има сериозни укажувања дека дел од полициските службеници честопати ги повредуваат здравствениите права на луѓето кои употребуваат дрога, во близина на (иа дури и во) здравствениите центри, центриите за намалување штети, или во полициските станици.

Препорака 1:

МВР во соработка со МЗ треба да изготви едукативна брошура за ОСЛ на тема „Здравствени права на луѓето кои употребуваат дрога“, во која ќе се потенцира дека полициските службеници:

- Не смеат да го прекршуваат правото на лекување со метадон преку незаконско одземање или истурање метадонска терапија;
- Не смеат да ги вознемируваат корисниците на дрога во близина на (или во) здравствените центри и центрите за намалување штети, ниту, пак, да ги попречуваат здравствените мерки за намалување штети;
- Не смеат да ја ускратуваат задолжителната поука за правото на преглед од лекар при лишување од слобода;
- Не смеат да го ускратуваат правото на лекар (по личен избор) при лишување од слобода, туку треба да ги преземат сите мерки за спречување апстиненцијална криза;
- Должни се да преземаат и дејства за „укажување помош и заштита на граѓаните во случај на неопходна потреба“, како што е во случаи на апстиненцијална криза или предозирање од опијати.

Препорака 2:

МВР треба да подготви протокол кој ќе им овозможи на лицата лишени од слобода, кои се пациенти на програмите за супституција, да можат да го примат лекот што им е пропишан додека се во полициски притвор.

Препорака 3:

Имајќи предвид дека полициските службеници можат да бидат повикани, или да дојдат во прв контакт со предозирано лице, МВР треба да подготви

политика и тренинг за обучување на полициските службеници како да го администрираат лекот „налуксон“ на жртвите од предозирање.

Има сериозни укажувања дека правата на луѓето кои употребуваат дрога при приведување или лишување од слобода многу често се прекршуваат од страна на полициските службеници.

Препорака:

Народниот правобранител и Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди при МВР треба да подготват посебна брошура за стандардите и правата на лицата лишени од слобода, со посебен акцент на потребите и проблемите на луѓето кои употребуваат дрога како припадници на маргинализирана група.

Има повеќе укажувања дека луѓето кои употребуваат дрога се често илгитимно изложени на понижувачки и незаконски лични претреси (особено на јавни места) и на незаконити претреси на дом.

Препорака:

Народниот правобранител треба да изготви едукативна публикација во која ќе бидат наведени законските права и обврски при личен преглед, претрес и при претрес на дом, која ќе биде дисеминирана кај луѓето кои употребуваат дрога и кај ОСЛ кои доаѓаат во контакт со нив.

Има повеќе сериозни укажувања дека личните сигурности на луѓето кои употребуваат дрога често илгитимно се загрозува од страна на полициските службеници, најчесто преку уцени, закани, вклучително и сериозни закани по живото и закани за сексуално насилство. Има сериозни укажувања дека во некои околности не е искористена полициската практика на следење на корисниците на дрога во и надвор од полициските станици, со употреба на разни недоволени средства за присилба.

Препорака:

Народниот правобранител треба да изготви посебни насоки за превенција на повреди на личната сигурност на луѓето кои употребуваат дрога, кои како ранлива група лица треба да уживаат посебна заштита.¹⁹

Има сериозни укажувања за нечовечки и гејрадирачки третман кон луѓето кои употребуваат дрога во полициски станици (изнудување признанија со употреба на сила, со сериозни закани или со искористување на симболиите на апстиненцијална криза).

Има индикации и за ускрастување медицински третман во затвор што може да констатира свиреј, нечовечки или гејрадирачки третман или казнување и за присилување на шетрање без согласност што може да констатира повреда на правото на физички интегритет.

Препорака:

- Народниот правобранител, како Национален превентивен механизам (НПМ), треба да изготви посебни насоки за превенција на тортура и друг вид сурово, нечовечно и понижувачко постапување или казнување, со посебен фокус на луѓето кои употребуваат дрога, кои се особено ранливи кога се лишени од нивната слобода, најмногу поради симптомите на апстиненцијална криза.²⁰

¹⁹ Според меѓународните човекови права, државите се задолжени да обезбедат „право на безбедност на лицето и заштитата од страна на државата од насилство или телесни повреди, било да се предизвикани од владини службеници или од некоја одредена група или инстинкција“. Згора на тоа, ранливите групи или лица треба да уживаат посебна заштита.

<http://www.osce.org/mk/spmu/109907?download=true>

²⁰ Според специјалниот извештач на ОН за затвора, Манфред Новак, „нема сомнение дека симболиите на апстиненцијална криза можат да предизвикаат силна болка и страдање ако не се ублажени со соодветен медицински третман, а институцијата за злоупотреба на симболиите на апстиненцијална криза, особено во затворенички услови, е очигледен“. Видете: „PROMOTION AND PROTECTION OF ALL HUMAN RIGHTS, CIVIL, POLITICAL, ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS, INCLUDING THE RIGHT TO DEVELOPMENT“, Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak“, HUMAN RIGHTS COUNCIL, 14 January 2009, <http://www.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/10session/A.HRC.10.44AEV.pdf>

Има повеќе сериозни индикации, поткрепени со официјални податоци, дека луѓето кои употребуваат дрога и пациенти на меѓадонска терапија сè уште во практиката многу често се препираат како криминалци, наместо како прекршителите и лица на кои им е потребна медицинска помош.

Сè уште е присутен трендот за криминализација на луѓето кои употребуваат дрога, дури и во случаи на поседување незначителни количества марихуана.

Препорака:

- Министерот за внатрешни работи треба да изготви насоки согласно кои полициските ресурси ќе се пренасочат кон трговците и производителите на дрога, наместо кон криминализирање на луѓето кои употребуваат дрога (за поседување дрога за лична употреба и за „овозможување употреба на наркотични дроги“).
- Министерството за правда, согласно препораките на Светската здравствена организација, треба да работи „на развивање политики и закони кои ќе го декриминализираат инјектирањето и другите начини на употреба на дрогите“, со цел да се намали бројот на затвореници.

Има повеќе сериозни индикации дека луѓето кои употребуваат дрога прекршно се казнуваат заради „оддавање на уживање наркотични дроги“, без да бидат фатени на јавно место како уживаат дрога, а единствено врз основа на позитивни резултати од присилно тестирање урина.

Препорака:

Министерот за внатрешни работи треба да издаде писмена наредба за прекинување на полициските практики на присилно тестирање урина и прекршно казнување луѓе кои употребуваат дрога кои не се фатени при „оддавање на уживање наркотични дроги“.

Во случаи на полициски пречекорувања, особено кога резултираат со физички повреди, има сериозни укажувања дека луѓето кои употребуваат дрога немаат доверба во полицијата и други институции за заштита на човекови

права, нишѹ, ѹак, во медицинскиѹе устѹанови (вклучиѹелно и иѹнаѹа медицинска ѹомош).

Препорака:

Здруженијата на граѓани (во соработка со Народниот правобранител, Комисијата за заштита од дискриминација, Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди при МВР, и Министерството за здравство) треба да спроведат кампања за подигнување на свеста кај луѓето кои употребуваат дрога, за потребата од активирање на механизмите за заштита на човековите права во случаи на полициски пречекорувања.

Издавач: Коалиција СЗПМЗ

Главен истражувач: Жарко Трајаноски

Асистенти истражувачи: Драгана Дрндаревска и Томислав Кежаровски

Лектор: Весна Костовска

Дизајн: Игор Делов

Печати: Дата Понс

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

343.125-056.3:342.7(497.7)

ТРАЈАНОСКИ, Жарко

Прекршување на човековите права на луѓето кои употребуваат дрога при контакт со полиција во Република Македонија : истражување спроведено помеѓу корисниците на дроги / Жарко Трајановски. - Скопје

: #Коалиција #Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници, 2015. - 57 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-65660-6-7

а) Лишување од слобода - Човекови права и слободи -
Употреба на сила - Македонија

COBISS.MK-ID 100335882

